

במדינה

מיעוטים

ערבי מלוכלך

דבר עברית!

סלמאן שחאדה סגר את חנות הבדים שלו, שליד השוק בכפר ראמה, ניפנה לעבר ביתו שבמעלה הכפר. ליד הבית, נתקל בשוטר שחיפש אותו. השוטר מסר לו צו חתום בידי אלוף פיקוד הצפון, מוטה גור, האוסר עליו להימצא בשטח למת-הגולן וירושלים. התייבה — רק בערבית. השוטר, מבני הכפר, ביקש ממנו לחתום על קבר לת הצו. שחאדה סירב. מספר שחאדה (47): „אמרתי לשוטר שאני לא יכול לחתום בגלל שאני לא קורא וכותב עברית. אם יתנו לי את הצו בערבית — אחתום. יחד עם זה הסברתי לו שהבנתי את הצו.“

בעזרת מתורגמן, הבין שחאדה טוב יותר: תאריך הוצאת הצו היה 18 למאי 1972: באותו יום, התפרסמה במוסף השבועי של דבר כתבה של אהוד יערי ותופיק חורי, שעסקה במתנגדים לגיוס הדרוזים לצה"ל. בין אלה שרואיניו בכתבה, היה גם שחאדה, שימים מספר קודם לכן הפיץ כרוז בכפרו ובמערכות העיתונים נגד גיוס דרוזים לצה"ל. כתב או שחאדה: „בגלל מיעוט סוטה נירשם אנו לדרואן עולם. אפילו ערבים המרגיזים לים (טובת ישראל) בעולם הערבי, אפילו ערבים המשרתים את השב, בכפרים, אפילו אלה מביטים בנו באיבה. כאילו הם שומרים על לאומיותם יותר מאתנו. רק מי שמטמין ראשו בחול יא- מין. שאין רואים ואין יודעים את מקומנו.“ „מלוכלך“ הצו היה רק השלב הראשון. כעבור ימים מספר הגיע שוב שוטר לחנותו של שחאדה, מסר לו הזמנה להתייצב בתחנת המישטרה של כרמיאל. „הסמל אשר אביצורו, שאלי הוזמנתי, התחיל לצעוק עלי: מלוכלך. אתה מסרב לחתום על הודעת הממשלה בעברית? הוא זרק את הכובע שלו על

המחבר

עמוס קינן מעשן, בהקשרו לזיכרון על מחזור. מימין: אשתו, העיתונאית נורית גרץ. משמאל: הגרפיקאית צילה מנוסי, אשתו של הפיזיולוג דידי מנוסי.

בדבריו בוויכוח, הישווה קינן את החברה הישראלית לפגר שאיפרו את פניו, הלבשוהו בחליפה מהודרת, תקעו סיגאר בפיו והניחוהו בארון זכוכית, כדי שייראה כאילו חי.

כפר-תנחומים לעת-זיקנה.

שבו נאם נאום ארוך, בו לא הסביר דבר, בילבל את היוצרות עוד יותר. בתום דבריו לא היה ברור לאיש לשם מה קיימת הצנזורה, ומדוע נפסל מחזה מסויים זה. לשבו גם לא היה מושג על המתרחש סביבו. כך טען כי מעולם לא הוגשה הצעת-החוק לביטול הצנזורה (הצעה כזאת הוגשה זה מכבר על-ידי סיעת העולם הזה — כוח חדש, כפי שהזכיר לו בו במקום אמנון זיכרונני).

אף שגם הנואמים האחרים השמיעו פה ושם הערות לעניין, בלטו רק שלושה מתווכחים: מאיר פעיל, האדריכל מיכאל קון (שהצדיק צנזורה כמכשיר למניעת הסתה לפוגרומים, אך פסל אותה כמכשיר מטעם מישטר פוליטי להשתקת ביקורת על עצמו), והפסיכולוג-המבקר אורי ראפ, שייסר את הקהל עצמו. על הפך את ההפסקה לאירוע חברתי, אחרי שהדועזע זה עתה מדבריה-הביקורת שהטיח קינן מעל הבמה בפני החברה האדישה, שאינה מתייחסת לדברים כרצין נות.

נתרה השאלה: האם פוגע המחזה בערכים מקודשים של הדת הנוצרית, שהיא דתי-מיעוט בישראל? השיב על כך הפרופסור המזוקן אריה זקס: להיפך, זהו מחזה נוצרי במהותו!

האמהות פוגמים בטעם הטוב ובכוח-השיכונע של הקטעים הסאטיריים החריפים נגד המישטר בישראל. אמו של עמוס קינן (מימין) ואמה של נורית גרץ מקשיבות ברצינות רבה לדברי המחזיק, אל"מ מאיר פעיל, שטען כי קטעי ניבולי-הפה פוגמים בטעם הטוב ובכוח-השיכונע של הקטעים הסאטיריים החריפים נגד המישטר בישראל.

מעיר שחאדה

אחרי הגידופים — דממה

השולחן והמשדך: פה ממשלה יהודית. לך ללבנון ולסוריה ותצטרף למחבלים. גם הם לא מכירים בעברית. „אחר כך, הוא כתב בדו"ח שלו שאני נני מכיר בשפה העברית. הסברתי שאני מכיר בעברית, אבל גם הממשלה מכירה בעברית. זאת שפה רשמית, ואני חייב לקבל את ההודעות שלי בשפה שאני מבין.“

לא הכרח. בעקבות העימות עם הסמל הפטריטי, שלח שחאדה תלונה לשר-המישטרה. בעקבות התלונה, הוזמן שוב למישטרה, לקצין בשם גינור, „הקצין דיבר איתי יפה“, מדווח שחאדה. „ביקשתי ממנו לרשום את דברי בערבית כדי שאדע על מה אני חותם. הוא לא הכריח אותי לחתום — אבל לא כתב בערבית, למרות שידע שפה זו. „שלוש שעות חקר אותי. על הכל, על התקופה שהייתי מורה. על הזמן שהייתי איש מפ"ם. דעותי בפוליטיקה. בסוף דיבר גם על התלונה שהגשתי. אבל את זה הוא גמר מהר מאוד, והכריח לי תשובה.“

זה היה לפני יותר מחודש. מאז, אני עוד מחכה לתשובה.“

אירוע חברתי

ההפסקה הפכה לאירוע חברתי, כש-500 אנשי האמנות והתרבות נדחקו בפרוזדור, החליפו רכילויות כרגיל, למרות הזעזוע שעברו זה עתה למראה המחזה הכבדים מספרים על יו.

הפרקלים הנרגז

עו"ד צחי שני מעשן בעצבנות בזמן ההפסקה, אחרי שהשתיק במכות אחד הצופים, סקה, אחרי קריאת-בוז לשמע דברי-הלגע על פולחן החללים של ההורים השכולים. משמאל: יעל אביב. אולם הזעם העיקרי של הקהל היה מופנה נגד הצנזורה, שאסרה את הצגת המחזה.